

АВТЕНТИЧНИЙ ТЕКСТ - НЕВІД'ЄМНИЙ КОМПОНЕНТ СУЧАСНОГО ПІДРУЧНИКА З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Постановка проблеми. В загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти зазначається, що одним із провідних принципів навчання іноземної мови на сучасному етапі є принцип культуровідповідності, в основу якого покладено загальнокультурні цінності, норми інтернаціональних культур та традицій [5]. У зв'язку з цим виникає потреба у новому підручнику з іноземної мови, який би містив матеріали країнознавчої тематики, відомості про культуру та традиції як рідної країни, так й народу, мова якого вивчається. В умовах відсутності мовної та соціокультурного середовища, в якому здійснюється прилучення до іншомовної культури в наших умовах, що веде можливістю її створення і єдиним способом розширити культурно-мовний простір є текст [1]. Саме тому одним із важливих елементів змістового наповнення підручника іноземної мови є автентичний текст.

Аналіз останніх досліджень. Проблема створення підручника з іноземної мови є особливо значущою. Її досліджують як вітчизняні, так і зарубіжні науковці: А.Р. Арутюнов, Н.П. Басай, І.Л. Бім, В.М. Плахотник, Н.К.Склярєнко, М.М. Сидоренко, В.Г. Редько, О.Б. Тарнопольський, М.Вreen, Н. Stern, Н. Widdowson та ін. Так, наприклад, В.Г.Редько стверджує, що на часі слід створювати інтегрований підручник як засіб навчання та формування в учнів мовної, мовленнєвої та соціокультурної компетенцій і який всебічно надавав учневі найповнішу інформацію особливо про культурологічні аспекти життєдіяльності країн, мова яких вивчається [8]. Р.О. Гришкова розглядає підручник іноземної мови як ефективний засіб міжкультурного спілкування, який побудований в площині

культуровідності навчального матеріалу інтересам того, хто вивчає мову, і містять відомості про історію, культуру, життєві цінності, вірування та манеру комунікативної поведінки народу, мова якого вивчається[3].

Розробленням змісту культурологічної складової сучасного підручника з іноземної мови займається Р.О.Гришкова (навчальний посібник «Social and Cultural Aspects of International Management»), Л.В. Калініна, І.В. Самойлюкевич («Click On Ukraine 1» та «Click on Ukraine 2») та ін. Навчальний посібник «Social and Cultural Aspects of International Management» Р.О. Гришковой призначений для студентів нефілологічних спеціальностей, які вивчають англійську мову за професійним спрямуванням. Він містить спеціально відібрані тексти соціокультурного характеру та вправи на розвиток спонтанного мовлення. Головна мета посібника – розширити культурологічні знання студентів у сфері міжнародного менеджменту та сформувати практичні навички комунікативної поведінки у відповідних ситуаціях міжкультурного спілкування[4]. Посібники «Click On Ukraine 1» та «Click on Ukraine 2». В. Калініна, І.В. Самойлюкевич створені за підтримки Вірджинії Еванс і їхній матеріал охоплює різноманітні аспекти життєдіяльності України «Click On 1» та «Click on 2»[9;10].

Формування цілей статті. Мета статті – дослідити проблему використання автентичних текстів культурологічного змісту в структурі сучасного підручника з іноземної мови.

Основна частина. Пріоритетним стає включення в зміст підручника культурологічного компоненту знань, що має забезпечувати засвоєння учнями реалій іншої національної культури, сприяти розширенню їхнього загального кругозору, а також підвищенню інтересу до вивчення іноземної мови. А, відтак, традиційну технологію створення підручника доцільно змінити на сучасну, зорієнтовану на поглиблене знайомство з іноземною культурою. На нашу думку, такий підручник буде більш ефективним, так як він дозволяє поєднувати елементи країнознавства з мовними елементами, тобто формує комунікативну та культурологічну компетенції. При цьому під

терміном **"культурологічна компетенція"** розуміється комплекс екстралінгвістичних знань, умінь і навичок, прийомів адекватного поведінки в галузі іноземної культури [6]. У зв'язку з цим набуває поширення поняття автентичних матеріалів. У методичній літературі існують різні підходи до опису всіх аспектів автентичності.

Автентичним традиційно прийнято вважати текст, створений носієм іншомовної культури. У перекладі з англійської «автентичний» (authentic) означає «природний».

Так, Х.Уіддоусон розглядає автентичність не стільки як властивість, притаманну мовному твору, скільки як характеристику навчального процесу. Він розмежовує поняття «справжність» і «автентичність». На його думку, справжніми вважаються всі випадки використання мови не навчальних цілях. Х.Уіддоусон вважає, що недостатньо принести в клас вирізку з іноземної газети, потрібно зробити сам процес роботи над нею автентичним. З цією думкою важко не погодитися. Привчаючи учнів сприймати роботу над текстом не як вправу, а як автентичну комунікативну діяльність, вчитель стимулює природну взаємодія на уроці [11]. Автентичність створюється у навчальному процесі, в ході взаємодії учнів з текстом, з учителем і один з одним. Автентичний текст, як зазначено в Рекомендаціях Ради Європи, є центром будь-якого акту мовленнєвого спілкування, зовнішньою предметною з'єднувальною ланкою між тим, хто продукує, і тим, хто сприймає, спілкуються вони безпосередньо чи на відстані [5,93].

К.С.Кричевська дає визначення автентичним справжнім літературним, фольклорним, образотворчим, музичним творам, предметів реальної дійсності, таким, як одяг, меблі, посуд, і їх ілюстративним зображень [6, 13-15].

К.С.Кричевська виділяє матеріали повсякденного і побутового життя в самостійну групу "прагматичних" матеріалів (оголошення, анкети-опитувальники, вивіски, етикетки, меню і рахунки, карти, рекламні проспекти з туризму, відпочинку, товарах, робочим вакансіям та ін.). Ці

матеріали по доступності та побутового характеру застосування представляються досить значимими для створення ілюзії прилучення до середовища проживання носіїв мови. На думку вченої, їх роль на порядок вище автентичних текстів з підручника, хоча вони можуть поступатися їм за обсягом.

До поняття "прагматичні матеріали" варто віднести також аудіо-та аудіовізуальні матеріали, такі як інформаційні радіо-і телепрограми, зведення новин, прогноз погоди, інформаційні оголошення по радіо, в аеропортах і на вокзалах. Використання подібних матеріалів представляється вкрай важливим, так як вони є взірцем сучасного іноземної мови і створюють ілюзію участі у повсякденному житті країни, що служить додатковим стимулом для підвищення мотивації учнів.

К.С.Кричевська дає наступну класифікацію прагматичним матеріалам залежно від їх вживання в тій або іншій галузі:

- навчально-професійна сфера спілкування;
- соціально-культурне середовище спілкування;
- побутова сфера спілкування;
- торгово-комерційна сфера спілкування;
- сімейно-побутова сфера спілкування;

спортивно-оздоровча сфера спілкування [6].

Класифікація Є.С. Кричевської багато в чому ідентична визначенню автентичних матеріалів, Г.І. Вороніної, яка визначає автентичні тексти, як тексти, що запозичені з комунікативної практики носіїв мови [2].

У своїй роботі "Критерії змістовної автентичності навчального тексту" Є.В. Носонович і О.П. Мильруд висловлюють думку, що краще вчити мову на автентичних матеріалах, тобто матеріалах, взятих з оригінальних джерел і не призначених для навчальних цілей. З іншого боку, вони вказують, що такі матеріали часом занадто складні у мовному аспекті і не завжди відповідають конкретним завданням і умовам навчання, одночасно виділяючи окремо

методично-або навчально-автентичні тексти. Під останніми розуміються складені авторами тексти з урахуванням всіх параметрів автентичного навчального виробництва [7, 6-12].

До автентичних матеріалів автори відносять особисті листи, анекдоти, статті, уривки зі щоденників підлітків, рекламу, кулінарні рецепти, казки, інтерв'ю, науково-популярні та країнознавчі тексти. Вони підкреслюють також важливість збереження автентичності жанру і те, що жанрово-композиційне різноманітність дозволяє познайомити учнів з мовними кліше, фразеологією, лексикою, пов'язаними з самими різними сферами життя і належать до різних стилів.

Особливий інтерес представляє таке поняття як присутність в автентичних матеріалах звукового ряду: шум транспорту, розмови перехожих, дзвінки телефону, музика та інше. Це допомагає краще зрозуміти характер пропонованих обставин, формує навичку сприйняття іноземної мови на тлі різноманітних перешкод.

Основним з критеріїв автентичності вважається критерій функціональності. Під функціональністю розуміється орієнтація автентичних матеріалів на життєве використання, на створення ілюзії прилучення до природної мовної середовищі, що є головним фактором в успішному оволодінні іноземною мовою. Робота над функціонально-автентичним матеріалом наближає учня до реальних умов застосування мови, знайомить його з різноманітними лінгвістичними засобами і готує до самостійного вживання цих коштів в мові.

Однак найбільш ефективному формуванню культурологічної компетенції сприяє використання на уроках автентичної зорової наочності, тобто предметів повсякденного життя, з самого початку не мають навчально-методичної спрямованості, а створених виключно для використання носіями мови.

Ці матеріали виділяють в окрему групу так званих прагматичних матеріалів. До їх переліку потрапляють одноразові, повсякденні матеріали, такі як афіші-оголошення, театральні та інші програмки, анкети-опитувальники, квитки - проїзні і вхідні, вивіски, етикетки, меню і рахунки, карти, схеми-плани, рекламні проспекти з туризму, відпочинку, покупкам, найму на роботу і т.д.

Функціонально-цільове призначення прагматичних матеріалів може бути різним. Вони можуть використовуватися:

- для придбання країнознавчих знань;
- для організації мовного спілкування, для розвитку усного мовлення у різних сферах спілкування;
- для семантизації мовних одиниць і розвитку значеннєвого і лінгвістичної здогади, для розвитку компаративних умінь, оцінних суджень, для соціальної орієнтації.

Ефективність цих матеріалів забезпечується перш за все їх автентичністю і, як наслідок, здатністю залучати до іноземної культури. Їх гідністю також є те, що вони стимулюють майже справжню комунікацію: учні як би проживають усі події, грають певні ролі, вирішують проблеми (купівель, екскурсій, вибору навчального центра і професії, заповнення анкет, вибору меню і т.д.). Задовольняють свої пізнавальні інтереси. Таким чином, роль прагматичних матеріалів на порядок вище автентичних текстів з підручників, хоча вони і можуть поступатися текстів за обсягом країнознавчого матеріалу.

Безперечно найкращий результат може бути досягнутий за рахунок використання аудіовізуальних джерел і, в першу чергу, навчальних фільмів до закордонних курсів іноземної мови. Щоб усвідомити специфіку поведінки носіїв мови, потрібно бачити їх, а також і обстановку, в якій відбувається акт спілкування (магазин, метро, аеропорт, навчальна аудиторія, театр тощо), так як специфіка обстановки робить істотний вплив на поведінку людей, що спілкуються. Крім того, фільм дозволяє познайомитися з характерними

особливостями країни і життя людей. Тому слід використовувати всі можливі застосування аудіовізуальних джерел.

Важливою умовою ефективності впровадження цих матеріалів у процесі навчання є дотримання відповідних даної навчальної ситуації принципів введення культурологічного матеріалу. Серед загальних принципів введення матеріалу Р.П.Мильруд вважає за необхідне дотримуватися принципу мінімізації (тематичний мінімум повинен відображати основні галузі вивчення країнознавства), а також відбирати матеріал, який відповідає цілям вивчення іноземної мови в конкретній навчальній ситуації і залучати студентів у парну і групову роботу (роботу над проектами і т.д.) [7].

Крім того, при введенні матеріалу потрібно враховувати особливості культурологічного підходу і тип лінгвокраїнознавчого матеріалу (зорова наочність або матеріали для читання). Цим критеріям відповідає такий оптимальний спосіб введення культурологічного матеріалу як прогресії, що враховують прагматичний критерій і ступінь труднощів вивчення фактів культури. Також потрібно враховувати індивідуальні психологічні особливості учнів, їх соціокультурне оточення та інтереси.

У сучасних підручниках зарубіжного видавництва міститься велика кількість відомостей про культуру країни мова, якої вивчається і способи подання цих відомостей дуже різноманітні. На жаль, не всі вітчизняні сучасні підручники дають в такому обсязі відомостей про країну досліджуваної мови, що робить їх не досить цікавими для сучасної аудиторії.

Висновок. Сучасний підручник іноземної мови має містити автентичні матеріали, які сприятимуть формуванню культурологічної компетенції. Спираючись на автентичні матеріали, студенти не тільки знайомляться з цінностями культур інших народів, але і вчать розуміти культуру власного народу, бути толерантними до інших культур, манер поведінки, звичаїв та традицій, формуючи власне бачення світу та своє місце в ньому.

Література

1. Більченко Є. Проблема тексту культури в змісті освіти / Є. Більченко // Шлях освіти. – 2007. - №3. – С. 8-12.
2. Воронина Г.И. Организация работы с аутентичными текстами молодежной прессы в старших классов школ с углубленным изучением немецкого языка [Текст] / Г.И. Воронина // Иностр. яз. в школе. - 1999. - № 2.
3. Гришкова Р.О. Сучасний підручник іноземної мови як засіб формування міжкультурного спілкування. // <http://bibl.kma.mk.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2003/28-15-27.pdf>.
4. Гришкова Р.О. Social and Cultural Aspects of International Management: Навчальний посіб-ник. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2007.
5. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Наук. редактор укр.. видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273с.
6. Кричевская К.С. Прагматические материалы, знакомящие учеников с культурой и средой обитания жителей страны изучаемого языка [Текст] / К.С. Кричевская // Иностр. яз. в школе. -1996. - № 12.
7. Носонович Е.В. Критерии содержательной аутентичности учебного текста [Текст] / Е.В. Носонович, Р.П. Мильруд // Иностр. яз. в школе. - 1999. - № 2.
8. Редько В. Г. Сучасний шкільний підручник іноземної мови у контексті процесу оновлення змісту освіти / В.Г. Редько // Проблеми сучасного підручника: Зб. наук. пр. – К.: Пед. думка, 2002. – Вип. 3. – С. 74–78.
9. Virginia Evans, Laryssa Kalinina, Inna Samoilyukevych Click On Ukraine 1. Express Publishing. Center Com. – 2005. – 32p.
10. Virginia Evans, Laryssa Kalinina, Inna Samoilyukevych Click On Ukraine 2. Express Publishing. Center Com. – 2006. – 32p.

11. Widdowson H. G. Explorations in Applied Linguistics. – Oxford, 1979.

